Grieppandemie

Handleiding bedrijfscontinuïteit bij Grieppandemie

Maart 2008

Ministerie van
Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van
Binnenlandse Zaken *en*
Koninkrijksrelaties

Inhoudsopgave

1. Introductie

Een grieppandemie is een wereldwijde uitbraak van griep. In korte tijd worden veel mensen ziek, waarschijnlijk meer en ernstiger dan tijdens een gewone seizoensgriep. Dat heeft ook gevolgen voor het functioneren van onze maatschappij: wanneer een derde van de mensen gedurende langere tijd niet op het werk verschijnt, hoe houdt u uw zaak dan draaiend?

Grieppandemie komt

Grieppandemieën komen met een zekere regelmaat voor. Wetenschappers en de wereldgezondheidsorganisatie (WHO) menen dat het slechts een kwestie van tijd is voor er weer een nieuwe grieppandemie ontstaat. Hoelang het nog duurt, is niet met zekerheid te voorspellen. We kunnen ook niet (precies) voorspellen hoe de volgende grieppandemie er uit zal zien. Het motto is: expect the best, prepare for something worse.

Goede voorbereiding helpt

Een goede voorbereiding helpt. Daardoor weet u waar de kwetsbare plekken zijn in uw organisatie en heeft u vooraf maatregelen kunnen nemen om uw bedrijf minder kwetsbaar te maken. Ook weet u wat u kunt doen om de gevolgen van uitval van mensen tijdens een grieppandemie te beperken en de verspreiding van griep tegen te gaan.

Maak een continuïteitsplan

Een goede voorbereiding begint met een analyse van uw processen en functies: waar liggen uw prioriteiten? Als u al een bedrijfscontinuïteitsplan heeft, kunt u dat eenvoudig aanpassen aan de kenmerken van een grieppandemie. En anders maakt u uw eerste bedrijfscontinuïteitsplan gericht op een grieppandemie. Deze hoeft niet groot te zijn. Misschien hebt u aan een paar A4-tjes genoeg. Dat kunt u daarna verbreden naar andere risico's die uw continuïteit in gevaar brengen.

Leeswijzer

Deze handleiding helpt u een bedrijfscontinuïteitsplan te maken. In aanvulling op de checklist (zie bijlage A) leest u hier welke effecten een grieppandemie kan hebben op uw bedrijfsprocessen en wat u kunt doen om nadelige gevolgen te beperken. Hoofdstuk 2 begint met informatie over griep en grieppandemie. Hierin leest u waarom griep geen onschuldige ziekte is en waarom een grieppandemie zulke grote maatschappelijke gevolgen kan hebben. Bovendien wordt de relatie tot vogelgriep duidelijk. Hoofdstuk 3 gaat in op de gevolgen voor uw bedrijf. Hoofdstuk 4 beschrijft op welke manier we een grieppandemie en de gevolgen daarvan kunnen remmen. Vervolgens leest u in hoofdstuk 5 hoe u in tien stappen de kwetsbare processen en functies in uw bedrijf herkent. Hoofdstuk 6 beschrijft welke maatregelen u kunt nemen om het verspreiden van de griep tegen te gaan en hoe u de nadelige gevolgen voor uw bedrijf beperkt. In het laatste hoofdstuk vindt u verwijzingen naar organisaties, websites en brochures waar u meer informatie kunt vinden. De bijlagen bevatten tot slot praktische documenten die u kunnen helpen bij uw voorbereiding. Bijlage A is een checklist met maatregelen die u kunt treffen voor een goede voorbereiding op een grieppandemie. Bijlage B is een voorbeeld van

een screeningformulier dat u kunt gebruiken om vast te stellen of een werknemer geïnfecteerd is. Bijlage C kunt u gebruiken om mee te delen dat er een grieppandemie is uitgebroken. Ook kunt u hiermee aangeven wat geïnfecteerde werknemers kunnen doen om verspreiding van het virus te beperken. Bijlage D is een begrippenlijst en bijlage E geeft de pandemische fasen volgens de definitie van de wereldgezondheidsorganisatie (WHO) weer.

2. Griep en grieppandemie

In dit hoofdstuk leest u meer over griep en een grieppandemie. Aan bod komen ondermeer de relatie en het verschil tussen een seizoensgriep, vogelgriep en grieppandemie.

2.1. Seizoensgriep / griepepidemie

Griep is een besmettelijke ziekte van de luchtwegen veroorzaakt door een griepvirus. Van een echte griep zijn mensen flink ziek. Dit in tegenstelling tot allerlei andere virusinfecties van de luchtwegen die vergelijkbare symptomen hebben maar ten onrechte griep genoemd worden. De symptomen van griep ontstaan vaak plotseling en zijn:

- rillingen en koorts (temperatuur > 38ºC);
- spierpijn;
- zere keel;
- droge hoest;
- ademhalingsproblemen;
- niezen;
- verstopte neus of loopneus;
- vermoeidheid.

Mensen met griep zijn al kort besmettelijk voordat ze symptomen hebben en zich ziek voelen. Dus op het oog gezonde mensen verspreiden al wel het virus waardoor andere mensen ziek worden.

In Nederland kent iedere winter zijn griep. Van een epidemie is sprake als meer dan 600 per 100.000 mensen griep heeft. Gemiddeld duurt een winterse griepepidemie acht weken, waarin gemiddeld vijf procent van de bevolking griep krijgt[1].

2.2. Grieppandemie

Een grieppandemie is een uitbraak van griep die wereldwijd plaatsvindt wanneer:

- er een nieuw griepvirus ontstaan is waar niemand nog weerstand tegen heeft.

Wanneer er in de bevolking geen algemene weerstand tegen zo’n nieuw virus bestaat kan de ziekte zich snel verspreiden over de wereld en zo een pandemie veroorzaken. Kenmerken van een grieppandemie zijn dat:

- het snel ontstaat en zich snel verspreidt;
- het gemiddeld twaalf weken duurt;
- de piek van ziektegevallen in week 6 van de pandemie ligt;
- veel mensen ernstig ziek kunnen worden;
- meer mensen overlijden dan tijdens een gewone seizoensgriep;
- een groot beroep wordt gedaan op instellingen in de gezondheidszorg;
- griep direct en indirect leidt tot grootschalige personeelsuitval gedurende langere tijd.

1 *Bron: LCI protocol Influenza*

Dat er een grieppandemie komt staat vast. Alleen weet niemand wanneer dat gebeurt. Een grieppandemie komt gemiddeld eens in de tien tot vijftig jaar voor. Vorige eeuw waren er drie grieppandemieën:

- de Spaanse griep in 1918
- de Aziatische griep in 1957
- de Hong Kong griep in 1968

Bij het ontstaan van een nieuw pandemisch griepvirus spelen dierlijke griepvirussen (vogels, varkens) altijd een rol. Dit kan op twee manieren. Ten eerste door een vermenging van een menselijk met een dierlijk griepvirus. Dat kan gebeuren wanneer een persoon tegelijkertijd besmet is met beide virussen. In het lichaam van die persoon kunnen de twee virussen zich verbinden en mengen zodat een geheel nieuw virus ontstaat. Als dat virus dan ook nog mensen ziek kan maken én als mensen elkaar kunnen besmetten, is een pandemisch virus geboren. De andere manier is dat een dierlijk griepvirus rechtstreeks mensen besmet. Ook dat virus moet zich daarna nog zo aanpassen, dat mensen elkaar kunnen besmetten.

De wereldgezondheidsorganisatie (WHO) houdt nauwgezet in de gaten of ergens op de wereld een nieuw griepvirus ontstaat. De wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft het verloop van een grieppandemie in fasen ingedeeld, waarbij fase 1 de periode is tussen twee pandemieën in en fase 6 de pandemische periode is. Meer informatie over deze fasen kunt u vinden in bijlage E of op **www.who.int**.
Als een nieuw griepvirus wordt ontdekt, probeert men te voorkomen dat het virus zich verspreidt.

Op de volgende pagina zijn twee scenario's beschreven: een mild en een ernstig scenario. Scenario's hebben als doel te helpen bij de voorbereiding op een crisis. Een scenario heeft geen voorspellende waarde. We weten immers niet welke eigenschappen het volgende pandemische virus zal hebben, waar de pandemie start en hoe die zich verspreidt. De scenario's zeggen iets over wat kan gebeuren, niet over hoe groot de kans is dat dat gebeurt. Meer informatie hierover is te vinden op **www.minvws.nl/grieppandemie**.

Tabel 1 Samenvatting scenario's: Aannames voor Nederland op basis van voorgaande grieppandemieën om het milde en het ernstige scenario te beschrijven, in vergelijking met een normale winterepidemie.			
	jaarlijkse seizoensgriep	**mild scenario met antivirale middelen**	**ernstig scenario zonder antivirale middelen[1]**
Aantal mensen ziek **%**	820.000 5 %	ca. 5 miljoen 30 %	ca. 5 miljoen 30 %
Aantal doden **%**	250 - 2.000	ca. 5000 0.03 %	ca. 80.000 0,47 %
Frequentie	jaarlijks	onbekend	onbekend
Oorzaak	bij de mens bekend type griepvirus	nieuw type griepvirus	nieuw type griepvirus
Duur van de ziekte en het herstel (tijd thuis per patiënt)	0 à 2 weken	0 à 2 weken	1 à 2 weken
Gemiddelde ziekteduur	6 dagen	6 dagen	8 dagen
Duur griepgolf	6 tot 10 weken	ca. 20 weken	ca. 10 weken
Piekmoment	Na 3 tot 5 weken	rond de 10e week	rond de 6e week
Piekbelasting (nieuwe zieken per dag) **%**	-	ca. 100.000 0,6 %	ca. 170.000 1 %
Aantal zieken tijdens piek **%**	-	ca. 700.000 4 %	0,8 - 1,6 miljoen 5 -10 %
Aantal thuisblijvers tijdens piek[2] **%**	-	0,7 - 1,6 miljoen 4 - 10 %	1,6 - 4,8 miljoen 20 - 30 %

1 *Antivirale middelen hebben een generieke werking. Dat wil zeggen dat ze voor alle varianten van een influenzavirus werkzaam zijn. Om het effect van een ernstig scenario te laten zien is de rol van de toepassing van antivirale middelen in dit scenario buiten beschouwing gelaten.*

2 *Hiervan is in het ernstige scenario 15-20% thuis ten gevolge van influenza en alle andere ziekten. Health Protection Agency (2006), uit concept notitie RIVM (Jacco Wallinga) over verwachtingen omtrent absenteïsme, 5 april 2007. Daarbij nog 5-10% uit voorzorg en mensen die voor zieke famile of vrienden zorgen. Het gaat hier om een gemiddelde: voor grotere organisaties is dit een redelijke verwachting, voor kleinere bedrijven of voor bedrijfsonderdelen zullen er grotere afwijkingen zijn naar boven of naar beneden.*

2.3. Vogelgriep

Een pandemie is heel iets anders dan een uitbraak van vogelgriep bij dieren. Omdat er wel een relatie is tussen beide gaan we er hieronder kort op in.

Vogelgriep is een besmettelijke dierziekte. De meeste vogelgriepvirussen zijn van nature aanwezig bij met name watervogels. Deze vogels worden meestal zelf niet ziek. Ze verspreiden wel het virus via hun uitwerpselen. Andere vogels, waaronder pluimvee, kunnen op die manier besmet worden. Deze dieren worden daar wel ziek van. Bovendien kunnen besmette vogels incidenteel mensen besmetten, vooral als er sprake is van intensief contact tussen besmette vogels en die persoon. Mensen kunnen elkaar niet besmetten met een gewoon vogelgriepvirus.

De afgelopen jaren circuleert het vogelgriepvirus H5N1 volop in Azië en met enige regelmaat in Europa. Dit virus maakt ook regelmatig menselijke slachtoffers. In 2007 zijn tot 12 november 72 ziektegevallen gerapporteerd. Die bevinden zich vooral in Indonesië, Egypte en Vietnam. Van deze mensen zijn er 48 overleden. De kans op overlijden is bij deze variant ruim 60 procent[2]. Wetenschappers en de wereldgezondheidsorganisatie (WHO) achten het risico aanwezig dat dit vogelgriepvirus H5N1 zich op enig moment ontwikkelt tot een menselijk griepvirus, leidend tot een grieppandemie. Maar andere variaties zijn ook wel mogelijk.

2.4. De verschillen tussen seizoensgriep, vogelgriep en grieppandemie op een rij

Seizoensgriep	Vogelgriep (bv H5N1)[1]	Grieppandemie
Overdracht van mens op mens.	Overdracht van dier op mens.	Overdracht van mens op mens.
Veroorzaakt door een bestaand menselijk griepvirus.	Veroorzaakt door het vogelgriepvirus H5N1. In 1997 voor het eerst direct op mensen overgedragen.	Veroorzaakt door een nieuw en onbekend menselijk griepvirus.
Komt elk jaar voor.	Sinds 2003 worden mensen ziek die contact hebben gehad met pluimvee.	Komt gemiddeld eens in de 10 tot 50 jaar voor.
Vooral in de wintermaanden.	Niet seizoensgebonden.	Niet seizoensgebonden.
Veel mensen hebben al weerstand.	Niemand heeft nog weerstand, maar besmettingskans is buitengewoon klein.	Niemand heeft nog weerstand.
Maakt gemiddeld 5% van de bevolking ziek.	Sinds 2003 zijn er wereldwijd 335 mensen ziek geworden.	Maakt naar verwachting een derde van de bevolking ziek.
Iedereen kan ziek worden. Mensen uit de risicogroepen (65+, chronisch zieken) kunnen ernstig ziek worden.	Alleen mensen die zeer nauw contact hebben met pluimvee kunnen ziek worden.	Iedereen kan ziek worden.
Ziekteverschijnselen zijn bekend.	Ziekteverschijnselen zijn bekend en de gevolgen ernstig. Er zijn ook milde varianten.	Ziekteverloop is in veel gevallen ernstiger dan bij een gewone griep.

1 Bron: http://www.who.int/csr/disease/avian_influenza/country/cases_table_2007_11_12/en/index.html.
De aantallen in de tabel zijn cumulatief sinds 2003, stand 12 november 2007.

2 Bron: http://www.who.int/csr/disease/avian_influenza/country/cases_table_2007_11_12/en/index.html

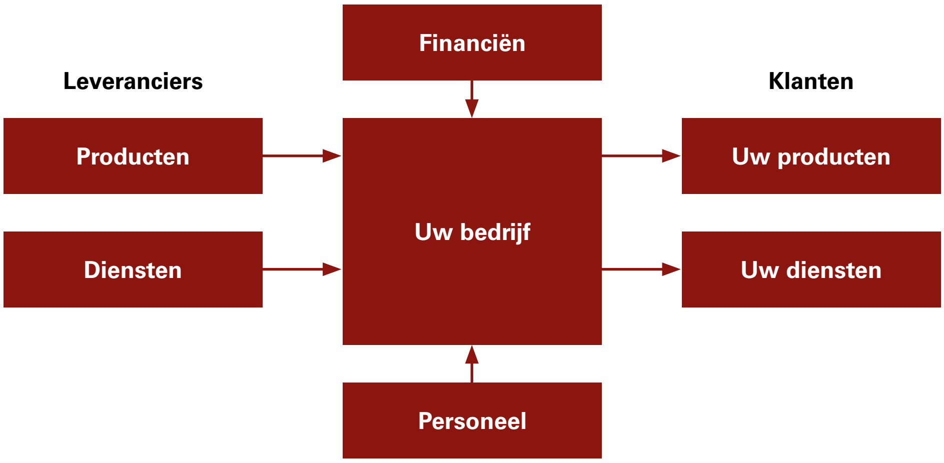
Seizoensgriep	Vogelgriep (bv H5N1)[1]	Grieppandemie
Jaarlijks overlijden gemiddeld tussen de 800 en 2.000 mensen aan de gevolgen van griep, vooral ouderen.	Sinds 2003 zijn 206 mensen overleden.	Naar verwachting overlijden twee keer zoveel of nog meer mensen. Kinderen en gezonde personen lopen grotere risico's dan bij gewone griep.
Ieder jaar is voor het begin van het griepseizoen een vaccin (griepprik) beschikbaar.	Er is een vaccin voor pluimvee voor de huidige variant van het H5N1-virus. Aan een vaccin voor mensen tegen de huidige variant van het H5N1-virus wordt gewerkt.	Na de uitbraak van een pandemie duurt het minimaal een half jaar voor een pandemisch vaccin beschikbaar is.
Mensen uit risicogroepen krijgen jaarlijks (een oproep voor) een griepprik.	Na een uitbraak van vogelgriep in Nederland krijgen mensen die direct contact met besmet pluimvee hebben een vaccinatie tegen 'gewone' griep om vermenging van virussen te voorkomen.	Zodra een pandemisch vaccin beschikbaar is, krijgen alle inwoners van Nederland (een oproep voor) een griepprik.
Alleen bij complicaties zijn medicijnen (bijvoorbeeld antibiotica) nodig.	Mensen die intensief contact hebben met besmet pluimvee krijgen preventief virusremmers ter bescherming.	Bij griepverschijnselen schrijft de huisarts virusremmers voor, af te halen bij de apotheek.

1 Bron: http://www.who.int/csr/disease/avian_influenza/country/cases_table_2007_11_12/en/index.html. De aantallen in de tabel zijn cumulatief sinds 2003, stand 12 november 2007.

In de volgende hoofdstukken leest u wat de gevolgen van een pandemie voor bedrijven en organisaties zijn en wat daartegen te doen is.

3. Wat de gevolgen van een grieppandemie voor uw bedrijf zijn

Een ernstige grieppandemie kan ernstige gevolgen hebben voor uw bedrijf. Meer mensen worden ziek en zullen overlijden dan tijdens een gewone seizoensgriep. Ziekte heeft direct of indirect tot gevolg dat naar verwachting op het hoogtepunt van een grieppandemie ongeveer een derde van de werknemers afwezig is. Dit is een landelijk gemiddelde. Het kunnen er in uw bedrijf dus ook meer of minder zijn. In dit hoofdstuk leest u wat de gevolgen zijn van een pandemie op uw bedrijf.

3.1. Uitval personeel: niet alleen vanwege ziekte

Personeelsuitval heeft een aantal redenen:

- zelf ziek;
- zorg voor andere mensen die ziek zijn (bijvoorbeeld familie- of gezinsleden en omgeving);
- zorg voor (gezonde) jonge kinderen die niet naar school of kinderopvang kunnen vanwege uitval leerkrachten of door sluiting;
- verzuim door angst voor besmetting.

3.2. Welke andere effecten

Maar niet alleen in uw bedrijf blijven mensen thuis. Ook andere bedrijven en organisaties waar u mee samenwerkt, waar u van afhankelijk bent, krijgen met personeelsuitval te maken. En dat heeft weer gevolgen voor uw bedrijfsvoering. Hieronder volgt een opsomming van mogelijke andere effecten op uw bedrijf:

- verstoorde bevoorrading van materialen die nodig zijn voor lopende (vitale) activiteiten;
- verminderde beschikbaarheid van diensten van leveranciers;
- toe- of afgenomen vraag bij uw klanten naar bepaalde producten of diensten;
- liquiditeitsproblemen.

Al deze omstandigheden kunnen gevolgen hebben voor uw bedrijf of organisatie. Verschillende maatregelen zijn hiertegen mogelijk. In de volgende hoofdstukken leest u welke soort maatregelen mogelijk zijn en leest u concrete voorbeelden van maatregelen.

4. Wat we kunnen doen tegen een grieppandemie

Het is duidelijk dat een grieppandemie ernstige gevolgen heeft. Wat de gevolgen zijn voor uw bedrijf, las u in het vorige hoofdstuk. In dit hoofdstuk staat wat we kunnen doen om een grieppandemie te remmen. Verder kunt u lezen welke maatregelen de overheid neemt. Deze zijn gericht op het beperken van de verspreiding van het virus (4.1), het dempen van de griepgolf (4.2) en het versterken van de immuniteit / weerstand van mensen (4.3). Een groot deel van deze voorbereidingen zijn de verantwoordelijkheid van de overheid (4.4). Maar ook u hebt daar een rol in.

4.1. De verspreiding van het griepvirus remmen

Verschillende maatregelen zijn mogelijk om het risico op de besmetting van mensen te verkleinen, te weten:

- goede hygiëne;
- vermindering van sociale contacten.

Goede (persoonlijke) hygiëne voorkomt dat virusdeeltjes van de ene mens op de andere mens worden overgedragen. Dat is vooral ook van belang omdat mensen al eerder besmettelijk zijn dan dat ziekteverschijnselen van griep beginnen. Hoesten in de hand, het gebruiken van papieren zakdoekjes, maar ook regelmatig handen wassen, het vermijden van contact van de handen met mond, neus en ogen, het regelmatig schoonmaken van door veel mensen aangeraakte voorwerpen (deurklinken, tafels, kranen, telefoons) en het gebruik van mondkapjes in specifieke situaties (voor bv gezondheidswerkers) verminderen de besmettingskans. In paragraaf 6.3 staan de hygiëne maatregelen die u zelf kunt nemen en voorbereiden.

Voor besmetting is nauw contact tussen mensen nodig. Het terugbrengen van sociale contacten beperkt ook de besmettingskans. In paragraaf 6.3 staat aan welke maatregelen u in uw organisatie kunt denken om sociale contacten te verminderen.

Op het niveau van de samenleving als geheel wordt wel gesproken van mogelijkheden om zieken te isoleren, scholen te sluiten of evenementen af te gelasten. Aan het sluiten van scholen en kinderopvang zitten voor- en nadelen. De overheid onderzoekt nog of en op welk moment een dergelijke maatregel zinvol is. Overigens kan het ook zijn dat scholen (gedeeltelijk) moeten sluiten wegens ziekte van docenten.

4.2. De griepgolf dempen

Virusremmers (antivirale middelen) zijn medicijnen die de ernst van griep kunnen beperken en die de ziekteduur kunnen verkorten. Mensen die virusremmers gebruiken zijn gemiddeld één dag minder lang ziek en zijn bovendien minder besmettelijk voor hun omgeving. Hierdoor zijn er minder mensen tegelijkertijd ziek en is dus de piek van de griepgolf lager. Bovendien zullen in totaal minder mensen

ziek worden. De griepgolf duurt wel wat langer. De overheid heeft 5 miljoen kuren aangeschaft, genoeg voor iedereen die tijdens een pandemie griep krijgt. Mensen die ziek worden moeten zo snel mogelijk - in ieder geval binnen 48 uur - beginnen met het innemen van virusremmers. De virusremmers zijn met een recept van de huisarts verkrijgbaar bij de apotheek. In paragraaf 6.3 leest u wat u kunt doen als een medewerker ziek wordt op het werk.

De overheid raadt het af om uit voorzorg virusremmers tegen het griepvirus te gebruiken. Dit heeft namelijk geen blijvende werking. Mensen bouwen geen weerstand op. Zodra ze de virusremmers niet meer innemen, is de kans op het krijgen van griep net zo groot als daarvoor. Mocht u het toch nodig vinden om preventieve maatregelen te nemen om uw bedrijf draaiende te houden en ziet u geen andere mogelijkheid, dan kunt u overwegen virusremmers voor preventief gebruik aan te schaffen. Betrek hierbij uw bedrijfsarts.

4.3. De weerstand van mensen verhogen

Weerstand is het vermogen van het lichaam om zich tegen ziekten te beschermen. Wanneer u met een griepvirus besmet bent, maakt uw lichaam afweerstoffen tegen dat griepvirus. Raakt u daarna met hetzelfde soort virus besmet, dan zorgen die afweerstoffen dat u minder ziek of helemaal niet ziek wordt. Dit heet ook immuniteit.

Een vaccin zorgt ervoor dat uw lichaam afweerstoffen maakt tegen het virus waarvoor het vaccin is gemaakt. Een vaccin voorkomt daardoor dat iemand een ziekte krijgt of zorgt ervoor dat de verschijnselen van de ziekte minder ernstig zijn. Een vaccin tegen griep heet de griepprik. Jaarlijks wordt een vaccin ontwikkeld tegen de gewone seizoensgriep. Dit vaccin werkt niet tegen het virus dat een grieppandemie veroorzaakt.

Na het begin van een grieppandemie duurt het ongeveer zes tot acht maanden voordat een vaccin tegen het pandemisch griepvirus beschikbaar is. De overheid heeft een contract gesloten met een producent van vaccins. Zodra het vaccin klaar is, krijgt de overheid vaccins voor de hele Nederlandse bevolking. Informatie hierover kunt u vinden op de website van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (**www.minvws.nl/grieppandemie**).

4.4. Wat doet de overheid

Medische zorg

Nederland bereidt zich zo goed mogelijk voor op de gevolgen van een grieppandemie. Wat betreft medische zorg heeft de overheid een aantal maatregelen genomen:

- iedere regio in Nederland heeft draaiboeken klaarliggen. Hierin staat wat hulpverleners en ziekenhuizen moeten doen wanneer Nederland wordt getroffen door een grieppandemie;

- voor communicatie bestaat een apart draaiboek. Wanneer de kans op een pandemie toeneemt, houdt de overheid u via krant, radio, televisie en internet op de hoogte over de stand van zaken, welke maatregelen de overheid neemt en wat u zelf kunt doen;
- de overheid heeft voldoende virusremmers op voorraad om tijdens een grieppandemie iedereen die in Nederland griep krijgt te behandelen. De virusremmers zijn tijdens een grieppandemie op recept van uw huisarts verkrijgbaar bij de apotheek (zie ook 4.2);
- de overheid heeft een contract gesloten met een producent van vaccins. Zodra tijdens een grieppandemie het vaccin klaar is, krijgt de overheid vaccins voor de hele Nederlandse bevolking (zie ook 4.3).

Continuïteit
Zowel overheid als bedrijfsleven en organisaties hebben belang bij een goede voorbereiding op een grieppandemie of een vergelijkbare situatie. We hebben elkaar daarbij nodig. Het is daarom logisch en belangrijk dat de overheid en het bedrijfsleven samenwerken. Op deze manier zorgen we er samen voor dat onze samenleving zo min mogelijk last heeft van een grieppandemie. De overheid maakt daarvoor continuïteitsplannen voor de eigen organisatie. Daarnaast ondersteunt de overheid bedrijven en organisaties bij hun voorbereidingen op een grieppandemie. Bijvoorbeeld door informatie te verstrekken over de risico's. Ook doet de overheid ondernemers suggesties aan de hand als het gaat om maatregelen zoals in deze handleiding. Uiteraard blijft u zelf verantwoordelijk voor de continuïteit van uw bedrijf of organisatie.

In het volgende hoofdstuk leest u hoe u in tien stappen de kwetsbaarheden van uw bedrijf kunt inventariseren.

5. Inventariseer de kwetsbaarheden van uw bedrijf in tien stappen

In de voorgaande hoofdstukken heeft u gelezen over een grieppandemie en de directe en indirecte gevolgen voor uw bedrijfsvoering. Dit hoofdstuk beschrijft in tien stappen hoe u zich voorbereidt op de gevolgen van een grieppandemie.

U wilt dat uw bedrijf zo goed mogelijk draait, ook tijdens een grieppandemie. Uw personeel speelt daarin een belangrijke rol. Vanuit zowel uw rol als ondernemer als uw rol als werkgever zorgt u er zo goed mogelijk voor dat uw werknemers veilig hun werk kunnen doen. U inventariseert de kwetsbaarheden van uw bedrijf en beschrijft maatregelen ter voorbereiding op een grieppandemie. Hierdoor zorgt u ervoor dat vitale bedrijfsprocessen blijven functioneren bij grootschalige personeelsuitval én bevordert u de veiligheid en gezondheid van uw werknemers tijdens een grieppandemie.

Onderstaande tien stappen helpen u bij uw voorbereiding. Deze stappen staan in uitgebreidere vorm in de checklist die achter in deze handleiding is opgenomen als bijlage A ('inventariseer kwetsbaarheden'). Stap 1 en 2 gaan over het opstarten van het voorbereidingsproces. U wijst eerst een persoon aan die de voorbereiding doet en informatie opzoekt over de grieppandemie. Stap 3 en 4 gaan over de bescherming van uw personeel tegen het virus. Stap 5 tot en met 9 gaan over de continuïteit van uw bedrijf tijdens een grieppandemie waarbij u uitgaat van de klant. Tot slot gaat stap 10 over uw financiële risico's in geval van een grieppandemie.

1. Een persoon in uw bedrijf aanwijzen die verantwoordelijk is voor de voorbereiding op een grieppandemie.
2. Informatie over de grieppandemie opzoeken.
3. Inventariseren welk personeel tijdens het werk verhoogd risico op besmetting loopt.
4. Nagaan wat u als werkgever kunt doen om ervoor te zorgen dat uw personeel zo min mogelijk blootgesteld wordt aan een griepvirus.
5. Bij uw klanten nagaan welke van de door u geproduceerde producten en diensten zij echt nodig hebben tijdens een grieppandemie.
6. Activiteiten inventariseren die essentieel zijn voor de levering van producten en diensten aan uw klanten en voor het blijven functioneren van uw organisatie tijdens een grieppandemie.
7. In kaart brengen welke mensen en middelen u voor de beschreven activiteiten nodig hebt.
8. Inventariseren of u bij een personeelsuitval van 10%, 30% en 50% tijdens een grieppandemie de benodigde activiteiten, producten en diensten kunt blijven leveren.
9. Nagaan bij uw leveranciers of zij de producten en diensten die u echt nodig hebt kunnen blijven leveren tijdens een grieppandemie.
10. Uw financiële risico's in geval van een grieppandemie inventariseren.

In veel gevallen zal het zinvol zijn uw voorbereiding vast te leggen in een continuïteitsplan. Heeft u al een bedrijfscontinuïteitsplan voor andere risico's dan kunt u dat plan aanvullen.

In het volgende hoofdstuk leest u welke maatregelen u kunt treffen tegen een grieppandemie.

6. Welke maatregelen u kunt nemen om de gevolgen voor uw bedrijf te beperken

In het vorige hoofdstuk heeft u gelezen hoe u in tien stappen de kwetsbaarheden van uw bedrijf kunt inventariseren. In de volgende paragrafen komen de maatregelen aan bod. De maatregelen zijn gegroepeerd in zes onderwerpen:

- crisisorganisatie (6.1)
- voorlichting en communicatie (6.2)
- maatregelen om besmetting te voorkomen (6.3)
- personeelsbeleid (6.4)
- bedrijfsvoering (6.5)
- financiën (6.6)

6.1. Crisisorganisatie

Zowel in de voorbereiding als tijdens een grieppandemie zelf is een duidelijke rol-, taak- en verantwoordelijkhedenverdeling nodig. Het is nodig dat u scherp in beeld heeft wat uw processen zijn, van wie u afhankelijk bent en wie van u afhankelijk zijn. Bepaal ook volgens welke procedures en op welk moment de maatregelen van kracht worden en stopgezet worden. Dit voorkomt verwarring en misverstanden tijdens een grieppandemie.

Wat u kunt doen voor een grieppandemie

De overheid houdt u al tijdens de voorbereidingen op de hoogte van de ontwikkelingen en maatregelen die de overheid neemt en adviseert u over wat u kunt doen. We adviseren binnen uw bedrijf één of meer personen aan te wijzen die uw continuïteitsplan opstellen. Zij moeten voldoende gezag hebben binnen uw bedrijf, medewerking krijgen van de rest van uw organisatie en een directe lijn hebben met de leiding van uw onderneming. Alleen dan kunnen zij een continuïteitsplan opstellen dat voldoende robuust en onderbouwd is. Andere taken die tijdens de voorbereiding aan bod kunnen komen zijn:

- een systeem opzetten om personeel dat ziek wordt op de werkplek in de gaten te houden en te begeleiden;
- een systeem opzetten om de afwezigheid en terugkeer van werknemers te beheren;
- voldoende hygiënische hulpmiddelen (papieren zakdoekjes, handdesinfectie-middelen, mondkapjes, kantoorreinigingsmiddelen) inkopen voordat een grieppandemie uitbreekt;
- een systeem opzetten waarmee inzicht kan worden verkregen in de mate waarin de uitvoering van taken in gevaar komt;
- een oefening opzetten waarbij u een pandemische situatie simuleert.

Zorg dat alle betrokkenen geïnformeerd en voorbereid te zijn en controleer regelmatig of uw voorbereidingen nog actueel zijn.

Wat u kunt doen tijdens een grieppandemie
De overheid laat u weten wanneer een grieppandemie uitbreekt. Tijdens een grieppandemie houdt de overheid u via krant, televisie, radio en internet op de hoogte van de ontwikkelingen en maatregelen die de overheid neemt en adviseert de overheid u over wat u kunt doen. Raadpleeg daarom betrouwbare websites als **www.crisis.nl** voor de laatste stand van zaken. En voer uw eigen (continuïteitsplan met) maatregelen uit.

We adviseren binnen uw bedrijf iemand aan te wijzen die tijdens een grieppandemie verantwoordelijk is voor de coördinatie. Zorg ook voor vervangers, zodat de coördinerende taken niet in gevaar komen. Tijdens een grieppandemie zelf omvat coördinatie bijvoorbeeld de volgende taken:

- contact opnemen met werknemers die onverwacht afwezig zijn;
- werknemers die weer beter zijn stimuleren naar het werk te komen;
- adviseren aan de leiding van uw organisatie over stoppen van taken, productielijnen, adviseren over herschikken van arbeidskrachten.

Wat u kunt doen na een griepgolf
Een grieppandemie kan bestaan uit meerdere griepgolven. Elke golf duurt negen tot twaalf weken. Na een eerste griepgolf is de dreiging van een pandemie dus misschien nog niet voorbij. Om goed voorbereid te zijn op een eventuele volgende griepgolf is het daarom belangrijk om na een griepgolf aan de volgende acties te denken:

- de schade inventariseren;
- uw maatregelen evalueren en aanpassen;
- u voorbereiden op de volgende griepgolf;
- uw (succesvolle) praktijkervaringen met andere organisaties delen (best practices);
- de terugkeer naar de normale bedrijfsvoering. Stel hiervoor criteria en procedures op waarmee u bepaalt wanneer en hoe u terugkeert naar de normale bedrijfsvoering.

6.2. Voorlichting en communicatie

De gebeurtenissen tijdens een grieppandemie kunnen tot onrust leiden. Uw medewerkers zullen vragen hebben over de grieppandemie en de maatregelen die u heeft getroffen. Nieuws over zieken en doden in binnen- en buitenland en de effecten van personeelsuitval op het dagelijks leven zijn allemaal zaken die uw medewerkers ongerust maken. Geruchten en onjuiste informatie versterken gevoelens van onzekerheid en angst.

We adviseren u te anticiperen op eventuele angst en vrees, geruchten en onjuiste informatie en uw communicatiestrategie daarop aan te passen. Dit kunt u op de volgende manieren doen:

- uw personeel informeren over de grieppandemie en de maatregelen van uw bedrijf. Het beste is om dit al in fase 5 van de wereldgezondheidsorganisatie (WHO) (zie bijlage E of **www.who.int**) te doen.

- met uw personeel mogelijke gezondheids- en veiligheidsmaatregelen, richtlijnen voor ziekteverlof en bijzonder verlof in geval van een grieppandemie bespreken. Door van te voren bepaalde richtlijnen met het personeel te bespreken creëert u meer draagvlak hiervoor;
- zorgen dat voor het personeel op een centrale plaats informatie beschikbaar is over:
  – de grieppandemie;
  – hygiënische maatregelen;
  – medische en sociale zorg;
  – mogelijke behandelingen;
  – de maatregelen die uw bedrijf in geval van een grieppandemie treft.
- zorgen voor een centraal communicatiepunt (website, noodnummer) voor het personeel in geval van een grieppandemie;
- zorgen voor een centraal communicatiepunt voor klanten en leveranciers om tijdig de stand van zaken binnen uw bedrijf en bij uw klanten en leveranciers te kunnen uitwisselen in geval van een grieppandemie.

6.3. Maatregelen om besmetting te voorkomen

Het griepvirus verspreidt zich vooral via de lucht door hoesten, niezen en praten. Buiten het lichaam kan het griepvirus nog enige tijd overleven. U kunt besmet worden via de handen of door het virus in te ademen. Na besmetting duurt het een paar dagen voordat iemand ziek wordt (de incubatietijd). In die periode is die persoon al wel besmettelijk en steekt andere mensen aan. Mensen verspreiden het griepvirus dus ook al vóór ze zelf ziek worden.

Binnen uw bedrijf kunt u een aantal maatregelen nemen om het verspreiden van het griepvirus tegen te gaan:
- contact met mensen die griep hebben voorkomen;
- verminderen van contact met anderen;
- persoonlijke hygiëne aanmoedigen;
- werkplekken reinigen.

U kunt als werkgever het vertrouwen van uw werknemers winnen door de juiste maatregelen te nemen en ze hierover te informeren. De kans is dan groter dat werknemers ook tijdens een grieppandemie naar hun werk komen. Hieronder volgt een toelichting op de mogelijke maatregelen.

Contact met mensen die griep hebben voorkomen
Zieke werknemers en bezoekers zijn een bron van besmetting. U kunt een aantal maatregelen nemen om te voorkomen dat zieke mensen in uw bedrijf aanwezig zijn:
- hang een mededeling bij alle ingangen waarmee u het personeel en bezoekers verzoekt om niet binnen te komen als ze griepsymptomen hebben. Wanneer er sprake is van een combinatie van vijf van onderstaande symptomen kan het mogelijk om griep gaan.
  – koorts;
  – koude rillingen;
  – spierpijn;
  – moeheid;

  - hoesten;
  - hoofdpijn;
  - keelpijn.
- laat zieke werknemers thuisblijven totdat ze helemaal genezen zijn. U beperkt daarmee het risico dat ze hun collega's besmetten;
- stuur werknemers naar huis zodra ze acute griepverschijnselen vertonen.
- adviseer uw zieke werknemers zo snel mogelijk – in ieder geval binnen 48 uur – te beginnen met het innemen van virusremmers. Na herstel zijn uw werknemers beschermd tegen het griepvirus. De bedrijfsarts kan beoordelen of het verantwoord is dat een werknemer weer aan het werk gaat.

Contact met anderen verminderen

Het griepvirus verspreidt zich vooral via de lucht door hoesten, niezen of praten. Het griepvirus kan daarbij een afstand van ongeveer een meter tussen twee mensen overbruggen. Besmette mensen verspreiden het griepvirus ook al voordat ze griepsymptomen vertonen. Maatregelen om contact tussen mensen te verminderen helpen om besmetting te voorkomen. Wij adviseren uw personeel over deze maatregelen te informeren en hen te stimuleren om ze in de praktijk te brengen. Voorbeelden van mogelijke maatregelen zijn:

- thuis werken;
- in variabele uren werken (bv. variabele ploegen: de ene ploeg vertrekt voordat de andere ploeg begint);
- niet-essentieel personeel tijdens een grieppandemie naar huis sturen om zo het aantal mensen dat blootgesteld wordt aan het virus te minimaliseren. Geef het personeel de optie tijdens een grieppandemie naar huis te gaan als het risico op blootstelling erg hoog is. Het beste is om dit soort zaken al besproken te hebben met uw personeel voordat een grieppandemie uitbreekt;
- bij zakelijke contacten gebruik maken van telefoon, fax, video-conferencing, tele-conferencing en internet;
- systemen opzetten waarbij klanten bijvoorbeeld via de telefoon, internet of fax bestellingen of informatie kunnen aanvragen.
- bij vergaderingen de vergadertijd beperken, een grote vergaderruimte kiezen en zorgen dat de mensen minstens een meter van elkaar vandaan zitten;
- kantine en drukke restaurants mijden en lunch bijvoorbeeld aan het bureau eten. Flexibele lunchtijden invoeren zodat het aantal mensen in de lunchgelegenheid kleiner is;
- uitgaansgelegenheden waar veel mensen komen mijden;
- liften mijden en de trap nemen;
- handen schudden en ander lichamelijk contact vermijden;
- openbaar vervoer mijden en ander vervoer kiezen. Als openbaar vervoer niet gemeden kan worden, in ieder geval de spitsdrukte in het openbaar vervoer vermijden door vroeg of laat te vertrekken;
- niet-essentiële reizen vermijden;
- plexiglasplaten of mondkapjes gebruiken voor werknemers die vaak contact hebben met anderen en waarbij het niet mogelijk is om minimaal één meter afstand te houden.

Persoonlijke hygiëne aanmoedigen

Het virus kan op uw handen komen als u een voorwerp aanraakt of iemand een hand geeft. Via uw handen kan het virus in uw ogen, neus of mond komen. Maatregelen op het gebied van persoonlijke hygiëne helpen om besmetting te voorkomen. Wij adviseren uw personeel over deze maatregelen te informeren en hen te stimuleren om ze in de praktijk te brengen. Concrete maatregelen zijn:

- regelmatig handen wassen met water en zeep. Handen drogen met een papieren doekje. het papieren doekje daarna meteen in de vuilnisbak gooien;
- zo min mogelijk ogen, neus en mond aanraken;
- papieren zakdoekje gebruiken tijdens hoesten en niezen. Het gebruikte zakdoekje meteen in de vuilnisbak gooien. Handen na het hoesten of niezen met water en zeep wassen;
- geen bekers, borden, lepels e.d. met anderen delen;
- eventueel gebruikte mondkapjes weggooien na hoesten of niezen. Dit geldt ook voor mondkapjes die vochtig geworden zijn.

Reiniging van de werkplek

Het griepvirus kan enige tijd overleven buiten het lichaam. Het virus kan daarom ook op uw handen komen als u een voorwerp aanraakt. Via uw handen kan het virus in uw ogen, neus of mond komen en u besmetten. Door oppervlakken die vaak met de handen door verschillende mensen worden aangeraakt dagelijks schoon te maken, wordt de kans op besmetting zo klein mogelijk. Voorbeelden van dergelijke oppervlakken zijn:

- gootstenen;
- handgrepen;
- leuningen;
- telefoons;
- kranen;
- licht- en liftknoppen;
- zeephouders;
- balies.

Wij adviseren de volgende richtlijnen voor het reinigen van de werkplek:

- magazines, kranten etc. uit wachtkamers en andere ruimtes verwijderen;
- vuilniszakken met gebruikte beschermingsmiddelen sluiten;
- oppervlakken reinigen met een normaal schoonmaakmiddel;
- benodigdheden die voor de reiniging worden gebruikt elke dag grondig reinigen en drogen;
- het griepvirus kan zich verspreiden in niet goed geventileerde ruimtes. Alle werkruimtes moeten goed worden geventileerd door bijvoorbeeld de ramen open te zetten of anders door goed onderhouden airconditioningsystemen. Zet de airconditioning uit als deze kwalitatief niet goed is.

Schoonmaakpersoneel loopt extra risico op besmetting. Zij kunnen zich beschermen door het goed wassen van de handen met water en zeep.

Hygiënische hulpmiddelen inkopen
Schoonmaken en persoonlijke hygiëne zijn belangrijke manieren om het risico op besmetting te verkleinen. Hiervoor kunt u allerlei hygiënische hulpmiddelen inkopen. Voorbeelden hiervan zijn:

- handdesinfectiemiddelen;
- papieren handdoeken;
- papieren zakdoekjes;
- kantoorreinigingsmiddelen;
- mondkapjes.

Ontwikkel bovendien een plan voor de opslag en het gebruik van deze producten tijdens een grieppandemie. Wij adviseren u vooraf een voorraad van deze middelen in te slaan. De hoeveelheid benodigde producten voor de gehele duur van een grieppandemie is aanzienlijk en niet van de ene op de andere dag beschikbaar bij leveranciers. Tijdens een grieppandemie kunnen productie en transport van dergelijke producten bovendien ontregeld zijn door personeelsuitval bij uw leveranciers en transportondernemingen.

6.4. Personeelsbeleid

Uw medewerkers krijgen op verschillende manieren te maken met de gevolgen van een grieppandemie. Ze kunnen zelf ziek worden, voor zieke naasten zorgen, geconfronteerd worden met familie of vrienden die overlijden aan de gevolgen van griep. Dit beïnvloedt hun vermogen om hun werk goed te blijven doen. In hun werk krijgen ze te maken met de maatregelen die u neemt om uw bedrijfscontinuïteit te garanderen en hun gezondheid te beschermen. En ook hebben ze contact met klanten en leveranciers die weer hun eigen ervaringen met griep hebben. Al met al een onzekere en emotionele tijd. We adviseren u vooraf uw richtlijnen en maatregelen te bespreken met uw personeel. Zo weten uw medewerkers waar ze aan toe zijn en vergroot u draagvlak.

Op het gebied van personeelsbeleid zijn verschillende aandachtspunten:

- hoe om te gaan met medewerkers die griepverschijnselen vertonen. Zieke werknemers zijn een bron van besmetting en kunnen uw andere medewerkers aansteken. Zij kunnen beter thuis uitzieken (zie bijlage B voor het vaststellen of een werknemer besmet is);
- ziekteverzuimbeleid in geval van een grieppandemie;
- beleid voor bijzonder verlof, wanneer werknemers voor zieken of naasten moeten zorgen in geval van een grieppandemie;
- richtlijnen vaststellen voor terugkeer naar de werkplek van werknemers die zijn genezen van besmetting met een griepvirus;
- sociale zorg voor werknemers die last hebben van de gevolgen van een grieppandemie;
- richtlijnen vaststellen voor de mobiliteit van het personeel om:
  - reizen te beperken naar internationale getroffen gebieden;
  - eventueel personeel te evacueren dat in of nabij door een grieppandemie getroffen gebieden werkt;

  - de gezondheid van werknemers in de gaten te houden die uit regio's komen waar veel ziekte is.
- indien u vestigingen in het buitenland heeft, ga dan na:
  - hoe de medische voorzieningen in dat land zijn;
  - of uw werknemers in aanmerking komen voor virusremmers in het betreffende land;
  - of u daarin kunt voorzien;
  - of u uw werknemers kunt en wilt terugroepen naar Nederland;
  - wanneer u dat het beste kunt doen als u wilt voorkomen dat zij een besmetting mee terug nemen;
  - wat u in Nederland voor hen moet regelen.

6.5. Bedrijfsvoering

Tijdens een grieppandemie kan de continuïteit van uw bedrijfsvoering onder druk komen te staan. Naar verwachting blijft op het hoogtepunt van een griepgolf een derde van de mensen thuis. Dit is een landelijk gemiddelde. Het kunnen er ook minder of meer zijn. Bij grootschalige personeelsuitval heeft u minder medewerkers aan het werk om alle activiteiten, processen en functies door te laten gaan. Ook uw leveranciers en transportbedrijven kunnen problemen hebben als gevolg van personeelsuitval. Zij kunnen u daardoor mogelijk niet de producten en diensten leveren die u van hen gewend bent. Tot slot merken ook uw klanten de gevolgen van een grieppandemie. Dat leidt mogelijk tot een andere vraag naar uw producten en diensten.

Activiteiten van vitaal belang

Het is raadzaam een lijst te maken van de mensen die verantwoordelijk zijn voor de activiteiten/producten/diensten die van vitaal belang zijn voor het blijven functioneren van uw bedrijf. Om te zorgen dat u tijdens een grieppandemie voldoende mensen beschikbaar hebt die deze activiteiten kunnen blijven uitoefenen, kunt u twee soorten maatregelen treffen.

- Maatregelen om te voorkómen dat de mensen die verantwoordelijk zijn voor deze activiteiten ziek worden:
  - thuiswerken;
  - hoesthygiëne benadrukken;
  - handen wassen;
  - sociale afstand houden;
  - contact met anderen beperken.
- Maatregelen om achtervang te regelen voor de mensen die zorgdragen voor activiteiten die moeten blijven functioneren. Zorg dat zij opgeleid worden zodat zij die activiteiten tijdens een grieppandemie eventueel kunnen overnemen (een cross-training programma opzetten). Denk daarbij aan:
  - andere werknemers binnen uw bedrijf;
  - vrijwilligers vanuit de organisatie;
  - gepensioneerde werknemers.

Afspraken met klanten
Uw klanten bereiden zich net als u voor op de gevolgen van een grieppandemie. Dit leidt tot inzicht in producten en diensten die zij tijdens een grieppandemie van u nodig hebben. Vraag hiernaar bij uw klanten. Wij adviseren u van te voren concrete afspraken te maken met uw klanten over de minimale hoeveelheid te leveren producten en diensten tijdens een grieppandemie. U kunt bijvoorbeeld uw openingstijden verlengen om klanten tegemoet te komen die buiten de gebruikelijke openingstijden bediend willen worden.

Afspraken met leveranciers
Als u weet wat uw klanten minimaal van u nodig hebben dan kunt u bepalen welke producten en diensten u tijdens een grieppandemie nodig heeft van uw leveranciers. Bespreek dit met hen en dring er ook bij hen op aan dat zij zich voorbereiden op de gevolgen van een grieppandemie. Wij adviseren u met uw leveranciers van te voren concrete afspraken te maken over de minimale hoeveelheid te leveren producten en diensten tijdens een grieppandemie en u kunt bijvoorbeeld nu al bepaalde producten extra inslaan. Of u kunt een andere leverancier zoeken wanneer uw vaste leverancier tijdens een grieppandemie uw producten niet kan leveren.

6.6. Financiën

Een grieppandemie heeft naast effect op de gezondheid van uw personeel en uw bedrijfsvoering ook financiële gevolgen. Het is van groot belang vooraf in te schatten wat de impact is van een grieppandemie op de financiën van uw bedrijf. Financiële problemen kunnen ontstaan wanneer:

- leveranciers gedwongen worden te sluiten wegens personeelsuitval of bevoorradingsproblemen;
- klanten geen aankopen meer doen om zo contact met anderen te mijden;
- klanten onder financiële druk staan en daarom geen betalingen meer kunnen verrichten of bestellingen annuleren;
- de verkoop van producten afneemt wegens het gebrek aan vertrouwen bij de klant;
- zakelijke investeringen afnemen wegens verminderd vertrouwen in investeringen.

Om een beeld te krijgen van de financiële gevolgen van een grieppandemie, adviseren wij u een schatting te maken van:

- de impact van de afname of toename van producten/diensten;
- de impact van betalingsproblemen bij uw klanten;
- de kosten bij een personeelsuitval van 10%, 30% en 50%;
- de kosten van maatregelen die u treft ter voorbereiding op een grieppandemie, inclusief:
  - de kosten bij extra bevoorrading;
  - de kosten bij de aanschaf van hygiënische hulpmiddelen voor een grieppandemie;

– de kosten bij het implementeren van alternatieve communicatiemiddelen wanneer de gebruikelijke communicatiemiddelen niet meer voldoende of betrouwbaar zijn;
– de kosten bij het organiseren van telewerken (bv. laptops, thuis inloggen op werkaccount, aanschaf mobieltjes);
– de kosten die bij een grieppandemie niet worden gedekt door uw verzekeraar.

De financiële risico's van een grieppandemie kunt u beperken door het minimaliseren van financiële lange termijn verplichtingen. Hierdoor is uw bedrijf in staat om tijdelijk of permanent te sluiten. Methodes hiervoor zijn:
- kortere termijn contracten met leveranciers en kopers afsluiten;
- flexibele personeelsregelingen invoeren;
- voorraden optimaliseren;
- schulden zo laag mogelijk houden;
- zorgen voor geldreserves.

Als u onvoldoende liquide middelen voor directe financiële verplichtingen heeft tijdens een grieppandemie kunt u de volgende maatregelen treffen om zo financiële druk op korte termijn te verminderen:
- een lening afsluiten;
- financiële of niet-essentiële materiele bezittingen verkopen;
- betalingen vooruit laten betalen door klanten of uitstellen bij leveranciers.

7. Meer informatie

Websites
Kijk voor meer informatie op de website van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, **www.minvws.nl/grieppandemie**. Informatie over griep en grieppandemie kunt u ook vinden via **www.rivm.nl/cib**, de website van het Centrum Infectieziektebestrijding van het Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu. Tijdens een grieppandemie vindt u actuele informatie op **www.crisis.nl**.

Folder en brochure
De overheid heeft samen met VNO-NCW en MKB-Nederland een brochure ontwikkeld voor het bedrijfsleven over de voorbereidingen op een grieppandemie. Daarnaast bestaat er een informatieve publieksfolder over griep en grieppandemie. Beide documenten kunt u downloaden via de website van het ministerie van VWS (**www.minvws.nl/grieppandemie**) of aanvragen via Postbus 51.

Uw brancheorganisatie
Wilt u met uw collega-bedrijven kennis en ervaringen uitwisselen? Neem dan contact op met uw brancheorganisatie of met de koepelorganisaties VNO-NCW of MKB-Nederland (**www.vno-ncw.nl** of **www.mkb.nl**).

Bijlage A. Checklist voor bedrijven ter voorbereiding op een grieppandemie

Wanneer er een grieppandemie uitbreekt, spelen bedrijven een belangrijke rol bij de bescherming van de gezondheid en veiligheid van hun werknemers. Zo ook bij het beperken van de negatieve impact op de economie en de maatschappij. Voorbereiding op een grieppandemie is dus cruciaal. Om u daarbij te helpen heeft de overheid een checklist en handleiding voor bedrijven ontwikkeld. Door het uitvoeren van de geadviseerde acties in de checklist bent u goed voorbereid op een grieppandemie. U bevordert zo de veiligheid en gezondheid van uw werknemers op de werkplek en zorgt ervoor dat (vitale) bedrijfsprocessen blijven functioneren tijdens een grieppandemie. De handleiding is als toelichting bij de checklist te gebruiken. Het bevat voorbeelden van maatregelen die u kunt treffen. De handleiding kunt u vinden op **www.minvws.nl/grieppandemie**.

Start het voorbereidingsproces

Gereed	Nog niet gereed	Activiteit
		Voorbereiding:
		Een persoon in uw bedrijf aanwijzen die verantwoordelijk is voor de voorbereiding van (een plan met) preventieve en reactieve maatregelen.
		Informatie over de grieppandemie opzoeken via officiële, geactualiseerde en betrouwbare informatiekanalen (bv. **www.minvws.nl/grieppandemie**).

Inventariseer de kwetsbaarheden van uw bedrijf

Gereed	Nog niet gereed	Activiteit
		Bedrijfscontinuïteit:
		Inventariseren welk personeel tijdens het werk verhoogd risico op besmetting loopt.
		Nagaan wat u als werkgever kunt doen om ervoor te zorgen dat uw personeel tijdens het werk zo min mogelijk wordt blootgesteld aan een griepvirus.
		Bij uw klanten nagaan welke van de door u geproduceerde producten en diensten zij echt nodig hebben en of zij misschien nog andere producten van u willen afnemen tijdens een grieppandemie.

Gereed	Nog niet gereed	Activiteit
		Inventariseren welke activiteiten essentieel zijn voor de levering van deze producten aan uw klanten en voor het blijven functioneren van uw organisatie tijdens een grieppandemie. Maak onderscheid naar (zie format 1): a activiteiten die niet mogen worden onderbroken b activiteiten die twee weken mogen worden onderbroken c activiteiten die gedurende negen tot twaalf weken (de duur van een griepgolf) mogen worden onderbroken
		In kaart brengen wat u nodig heeft voor a) activiteiten die niet onderbroken mogen worden, b) activiteiten die twee weken onderbroken mogen worden en c) activiteiten die gedurende negen tot twaalf weken onderbroken mogen worden (zie format 1): • welke mensen dragen zorg voor deze activiteiten? • welke kennis en informatie zijn noodzakelijk voor deze activiteiten? • welke systemen en systeemtechnologie zijn noodzakelijk voor deze activiteiten? • welke ondersteunende diensten (bv. HRM of ICT) in uw bedrijf heeft u hiervoor nodig? • welke overige (productie)middelen in uw bedrijf heeft u hiervoor nodig (intern)? • welke middelen van leveranciers heeft u hiervoor nodig (extern)?
		Inventariseren of u bij een personeelsuitval van 10%, 30% en 50% tijdens een grieppandemie de benodigde activiteiten, producten en diensten kunt blijven leveren (zie format 1). Inventariseer de knelpunten die hierbij optreden.
		Bij uw leveranciers nagaan of zij de producten en diensten die u echt nodig heeft, kunnen blijven leveren tijdens een grieppandemie.
		Rekening houden met producten en diensten die u van leveranciers uit het buitenland krijgt. Inventariseer de mogelijke gevolgen van maatregelen in het buitenland.
		Financiën:
		Uw financiële risico's in geval van een grieppandemie inventariseren.
		Inventariseren wat de financiële gevolgen zijn van veranderingen in vraag en aanbod van uw producten en diensten tijdens een grieppandemie.

Welke maatregelen kunt u treffen?

Gereed	Nog niet gereed	Activiteit
		Crisisorganisatie:
		Binnen uw bedrijf een of meer personen aanwijzen die tijdens een grieppandemie verantwoordelijk zijn voor de coördinatie. Vervangers regelen voor deze persoon(en).
		Bepalen volgens welke procedures en op welk moment de maatregelen van kracht worden en stopgezet worden.
		Nadenken over de terugkeer naar een normale bedrijfsvoering na een grieppandemie.
		Zorgen dat alle betrokkenen geïnformeerd en voorbereid zijn.
		Regelmatig controleren of uw voorbereidingen nog actueel zijn.
		Voorlichting en communicatie:
		Zorgen dat voor het personeel op een centrale plaats informatie beschikbaar is over de maatregelen die uw bedrijf in geval van een grieppandemie neemt.
		Zorgen voor een centraal communicatiepunt voor het personeel in geval van een grieppandemie.
		Zorgen voor een centraal communicatiepunt voor klanten en leveranciers in geval van een grieppandemie.
		Beperking besmetting:
		Een plan ontwikkelen voor het gebruik van hygiënische hulpmiddelen in geval van een grieppandemie.
		Hygiënische hulpmiddelen inkopen die in uw bedrijf nodig zijn voor de bescherming van alle werknemers.
		Maatregelen treffen dat het gebouw bij de uitbraak van een grieppandemie voldoende schoongemaakt wordt.
		Informatie verstrekken aan medewerkers over preventieve maatregelen en preventief gedrag.
		Personeelsbeleid:
		Procedure vaststellen en communiceren naar leidinggevenden hoe om te gaan met personeel dat griepverschijnselen vertoont op de werkplek.
		Ontwikkelen, vastleggen en hanteren van een afwijkend ziekteverzuim- en verlofbeleid in geval van een grieppandemie.
		Richtlijnen vaststellen voor terugkeer naar de werkplek van werknemers die zijn genezen van besmetting met een griepvirus.
		Bedrijfsvoering:
		Achtervang regelen voor de mensen die kritieke taken in uw bedrijf uitvoeren (een cross-training programma opzetten).
		Concrete afspraken maken met uw klanten over de minimale hoeveelheid te leveren diensten en producten tijdens een grieppandemie.
		Concrete afspraken maken met uw leveranciers over de minimale hoeveelheid te leveren diensten en producten tijdens een grieppandemie.

Gereed	Nog niet gereed	Activiteit
		Financiën:
		Maatregelen treffen om financiële risico's te beperken.

Wat kunt u doen tijdens een grieppandemie?
Wanneer een grieppandemie uitbreekt, raadpleeg dan eerst **www.crisis.nl** voor aanwijzingen van de overheid en voer vervolgens uw eigen (plan met) maatregelen uit.

Wat doet u tussen twee griepgolven?
Een grieppandemie kan uit meerdere golven bestaan. Elke golf duurt ongeveer negen tot twaalf weken. Om goed voorbereid te zijn op de volgende griepgolf is het daarom belangrijk om na een griepgolf de volgende maatregelen te nemen.

Gereed	Nog niet gereed	Activiteit
		Bedrijfsvoering:
		De terugkeer regelen naar de normale bedrijfsvoering.
		De 'schade' inventariseren.
		Uw maatregelen evalueren en aanpassen.
		Voorbereiden op de volgende griepgolf (zie checklist ter voorbereiding op een grieppandemie).
		Uw praktijkervaringen delen met andere organisaties in uw omgeving.

Format 1. Inventarisatie vitale activiteiten

Deze format helpt u om snel overzicht te krijgen over de taken waar u maatregelen moet treffen. U vult eerst kolom A in (a. activiteiten die niet mogen worden onderbroken, b. activiteiten die twee weken mogen worden onderbroken en c. activiteiten die negen tot twaalf weken mogen worden onderbroken (de duur van een griepgolf)). Vervolgens vult u in de kolommen B in welke mensen, kennis, systemen, ondersteunende diensten en middelen u nodig heeft voor de activiteiten die niet mogen worden onderbroken en de activiteiten die twee weken mogen worden onderbroken. Dit hoeft u niet te doen voor de activiteiten die negen tot twaalf weken mogen worden onderbroken omdat deze activiteiten geen prioriteit hebben. Vervolgens vult u in kolom C in of u problemen verwacht.

Kolom A	Kolom B	Kolom C			Kolom B	Kolom C	Kolom B	Kolom C	Kolom B	Kolom C	Kolom B	Kolom C	Kolom B	Kolom C
		Knelpunten bij absentie 10%, 30% en 50% (Ja/Nee)												
	Benodigde mensen	10%	30%	50%	Benodigde kennis en informatie	Voorzie ik problemen? (Ja/Nee)	Benodigde systemen	Voorzie ik problemen? (Ja/Nee)	Benodigde onder-steunende diensten	Voorzie ik problemen? (Ja/Nee)	Benodigde middelen (intern)	Voorzie ik problemen? (Ja/Nee)	Benodigde middelen (extern)	Voorzie ik problemen? (Ja/Nee)
a. Activiteiten die niet mogen worden onder-broken														
b. Activiteiten die twee weken mogen worden onderbroken														
c. Activiteiten die negen tot twaalf weken mogen worden onderbroken														

Bijlage B. Voorbeeld screening checklist voor werknemers die mogelijk geïnfecteerd zijn

1 U ontvangt een telefoontje van een werknemer die denkt dat hij/zij besmet is met het griepvirus.
2 Zoek deze werknemer niet op als dat niet hoeft. Handel zo veel mogelijk telefonisch af.
3 Volg onderstaande stappen.

Noteer relevante gegevens van de werknemer (naam, functie, afdeling, telefoonnummer):

Vraag de werknemer of hij/zij de volgende symptomen heeft:
- koorts / rillingen
- hoofdpijn
- vermoeidheid
- keelpijn, hoesten, borstpijn, ademhalingsproblemen
- spierpijn en pijn

En of hij/zij:
- naar het buitenland is geweest
- in contact is geweest met iemand die griepsymptomen heeft

Overige:

Details:

Datum begin koorts:

Gegevens aanmelder:

Ja

Werknemer is mogelijk geïnfecteerd met griepvirus.

↓

Noteer de namen van collega's/ bezoekers die naast deze werknemer zitten of nauw met hem/haar samenwerken.

↓

Stuur de geïnfecteerde werknemer meteen naar huis.

Breng collega's/bezoekers die contact hebben gehad met de geïnfecteerde werknemer op de hoogte en stuur hen naar huis zodra ze symptomen vertonen.

↓

Laat de werkplek van de geïnfecteerde werknemer schoonmaken.

↓

Houd contact met de geïnfecteerde werknemer tijdens zijn/haar ziekteverlof.

↓

Stimuleer de werknemer om weer te komen werken als hij/zij beter is. Hij/zij is dan bestand en zal niet opnieuw griep krijgen.

Nee

Geen griepvirus
Werknemer geruststellen

Bijlage C. Voorbeeld mededeling grieppandemie

MEDEDELING GRIEPPANDEMIE

Griep is een besmettelijke ziekte. Er is momenteel een toename van het aantal door het pandemische griepvirus geïnfecteerde mensen in Nederland. Om verspreiding van het pandemische griepvirus te beperken wordt het volgende van iedereen gevraagd:

KOM NIET NAAR HET WERK als u de volgende symptomen heeft:

- rillingen, koorts (temperatuur >38)
- spierpijn en pijn
- keelpijn
- droge hoest
- problemen met ademhalen
- niezen
- verstopte neus of loopneus
- vermoeidheid

HEBT U DEZE SYMPTOMEN NIET, KOM DAN GEWOON NAAR UW WERK.
Als u enkele van bovengenoemde symptomen heeft, gelieve naar huis te gaan en pas weer naar het werk te komen als u hersteld bent.

Als u onlangs naar het buitenland geweest bent, neem dan contact op met de persoon die verantwoordelijk is voor de coördinatie tijdens een grieppandemie (zie onderaan).

Als u ziek wordt op het werk, gelieve dan **NIET** uw werkplek te verlaten.
Zo voorkomt u dat uw collega's besmet raken.

Bel de coördinator ………………………………toestelnr …………

Meer informatie vindt u op ……………………..................................

Bijlage D. Begrippenlijst

Epidemie
Een epidemie is het in toenemende mate voorkomen van een infectieziekte gedurende een beperkte tijd en in een beperkt gebied.

Griep
Mensen met griep hebben vaak last van plotselinge koorts, verkoudheid, keelpijn, hoesten, hoofdpijn en spierpijn. Deze verschijnselen duren enkele dagen tot een week. Daarna kan het nog een paar weken duren voordat iemand zich weer helemaal beter voelt. Griep wordt veroorzaakt door een griepvirus dat via de mond of neus het lichaam binnenkomt. Het griepvirus verspreidt zich via de lucht en wordt overgedragen door druppeltjes snot, slijm en speeksel.

Grieppandemie
Een grieppandemie wordt gekenmerkt door de verspreiding van een nieuw griepvirus naar veel delen van de wereld, die tot ongebruikelijk hoge ziektegevallen en een overmatige sterfte leidt.

Griepvirus
Een griepvirus is een microscopisch klein deeltje dat griep veroorzaakt. Het griepvirus kan veranderen. Daardoor ontstaan verschillende soorten van het griepvirus. Van elke soort kunt u opnieuw griep krijgen. Een griepvirus wordt ook wel influenzavirus genoemd.

Mondkapjes
Tijdens een grieppandemie kunnen mondkapjes gebruikt worden. Het is waarschijnlijk dat dit de kans op overdracht van het griepvirus vermindert. De overheid heeft deze niet in voorraad.

Pandemie
Een pandemie is het wijdverbreid voorkomen vaneen infectieziekte gedurende een beperkte tijd op meerdere continenten.

Vaccin
Een vaccin voorkomt dat iemand een bepaalde ziekte krijgt. Een vaccin kan er ook voor zorgen dat de ziekte minder ernstig is. Een vaccin tegen griep wordt ook wel griepprik genoemd. Jaarlijks wordt een vaccin ontwikkeld voor de gewone griep. Dit vaccin werkt niet tegen het virus dat een grieppandemie veroorzaakt. De jaarlijkse griepprik biedt dan ook geen bescherming tegen een grieppandemie.

Virusremmers
Virusremmers (antivirale middelen) zijn medicijnen die de verspreiding van het virus remmen. Deze medicijnen zorgen er namelijk voor dat mensen met griep korter ziek zijn en minder besmettelijk zijn. Ook worden mensen minder ernstig ziek.

Weerstand

Weerstand is het vermogen van het lichaam om zich tegen ziekten te beschermen. Wanneer u met een griepvirus besmet bent, maakt uw lichaam afweerstoffen tegen dat griepvirus.

Raakt u daarna met hetzelfde soort virus besmet, dan zorgen die afweerstoffen dat u minder ziek of helemaal niet ziek wordt. Dit heet ook immuniteit. Een vaccin heeft dezelfde werking.

Bijlage E. Pandemische fasen volgens de definitie van de wereldgezondheidsorganisatie (WHO)

Pandemische periode	Fase	Kenmerk	Doel interventies
Pre-pandemische periode	Fase 1	Geen nieuw influenza subtype in mensen. Laag risico op besmetting van mensen met influenza in dieren.	Voorbereid zijn.
	Fase 2	Geen nieuw influenza subtype in mensen. Dierlijk influenza subtype vormt wel een risico voor mensen.	Risico minimaliseren.
Periode van alertheid	Fase 3	Besmetting van mensen met nieuw influenza subtype. Overdracht van mens op mens is klein.	Snelle detectie, bekendmaking en reactie.
	Fase 4	Kleine clusters van mens op mens overdracht. Geïnfecteerde gebieden zijn locaal.	De verspreiding van het virus beperken.
	Fase 5	Grotere clusters van mens op mens overdracht. Geïnfecteerde gebieden zijn nog steeds locaal.	Tijd winnen om maatregelen te implementeren.
Pandemische periode	Fase 6	Overdracht van mens op mens is groot. Risico op grieppandemie.	Impact minimaliseren.

Grieppandemie

Colofon

Dit is een uitgave van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, in samenwerking met VNO-NCW en MKB-Nederland.

Den Haag, maart 2008